

Piotr Szczemielinow

Arbitraż państwowy Związku Radzieckiego i nowo ustawa o arbitrażu państwowym Federacji Rosyjskiej : (artykuł informacyjny)

Palestra 5/8(44), 62-66

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR SZCZEMIELINOW

Arbitraż państwowy Związku Radzieckiego i nowa ustawa o arbitrażu państwowym Federacji Rosyjskiej

(Artykuł informacyjny)

Arbitraż państwowy zajmuje ważną pozycję w ogólnym systemie organów radzieckich.

Pogłębienie centralizmu demokratycznego i zasadnicza reorganizacja zarządzania przemysłem i budownictwem nie mogły nie pociągnąć za sobą poważnych zmian w zadaniach arbitrażu. Rada Ministrów ZSRR wydała w dniu 23 lipca 1959 r. rozporządzenie w sprawie usprawnienia pracy arbitrażu państwowego. Rozporządzenie to ustala drogi prowadzące do rozwoju form i metod pracy arbitrażu radzieckiego. Jednym z najważniejszych zadań wszystkich organów arbitrażu jest wzmocnienie dyscypliny, będącej koniecznym warunkiem wykonania narodowego planu gospodarczego, gdyż ściśle przestrzeganie zasady planowania jest jednym z najbardziej istotnych czynników praworządności radzieckiej w sferze stosunków gospodarczych.

W szczególności zadaniem arbitrażu jest oddziaływanie na stosunki gospodarcze pomiędzy przedsiębiorstwami państwowymi, a mianowicie na umacnianie i rozwój współpracy w stosunkach pomiędzy przedsiębiorstwami socjalistycznymi i na ustalenie pomiędzy nimi najlepiej zorganizowanej współpracy w wykonaniu zadań planowych. Organy arbitrażu obowiązane są zwalczać wszelkimi środkami niewykonywanie planów i zadań państwowych w zakresie dostaw, jak również współdziałać w usuwaniu tego wszystkiego, co hamuje postęp techniczny. Obowiązane one są nie tylko starać się o podwyższenie poziomu środków produkcji, lecz także o polepszenie jakości produkowanych towarów, ich możliwie wyczerpujące skompletowanie oraz rozszerzenie asortymentów.

W roku 1959 Centralny Komitet KPZR i Rada Ministrów ZSRR wydały również rozporządzenie w sprawie zwiększenia produkcji, roz-

szerzenia asortymentów i polepszenia jakości towarów mających na celu zaspokojenie potrzeb kulturalno-bytowych oraz potrzeb w zakresie gospodarstwa domowego.

Organy arbitrażu obowiązane są chronić handel detaliczny od wszelkiego przestarzałego i nie znajdującego pokupu asortymentu i od produkcji złej jakości.

Organy arbitrażu obowiązane są także do wykrywania wszystkich braków w działalności organów gospodarczych, stosując konsekwentnie przepisane środki oddziaływania gospodarczego, kierując doniesienia do wyżej stojących organizacji, a w wypadkach koniecznych — pociągając do odpowiedzialności osoby winne naruszenia ustaw lub narażenia państwa na straty.

Dla zapewnienia jednolitości w rozstrzyganiu sporów gospodarczych Rada Najwyższa ZSRR dekretem z dnia 27 lipca 1959 r. wyjęła spod właściwości organów sądowych wszystkie spory pomiędzy państwowymi, spółdzielczymi (z wyjątkiem kołchozów) i społecznymi organizacjami oraz przedsiębiorstwami i instytucjami.

Rozpatrywanie tych sporów w organach arbitrażu państwowego oparte jest na zasadach demokratycznych; znaczna liczba tych sporów jest rozstrzygana ugodowo.

Stosownie do rozporządzenia Rady Ministrów ZSRR z dnia 23 lipca 1959 r. i rozporządzeń rad ministrów republik związkowych zakres kompetencji arbitraży republikańskich i obwodowych został znacznie rozszerzony.

Przewidziana została również możliwość rozstrzygania sporów w dużych i skomplikowanych sprawach przez sąd polubowny. Stanowi to nową formę rozstrzygania sporów, opartą na idei zwiększenia aktywnego udziału społeczeństwa w usuwaniu naruszeń dyscypliny gospodarczej.

Na organy arbitrażu przy Radzie Ministrów ZSRR włożony został szereg nowych obowiązków, m. i. zatwierdzanie warunków dostawy poszczególnych rodzajów produkcji, wydawanie instrukcji o ilościowym i jakościowym odbiorze produkcji i towarów oraz udzielanie przedsiębiorstwom i organizacjom gospodarczym wyjaśnień dotyczących zagadnień związanych z zastosowaniem przepisów o dostawie produkcji i towarów.

Dla ujednoczenia działalności organów arbitrażu, na Arbitraż Państwowy przy Radzie Ministrów ZSRR włożony został również obowiązek wydawania przepisów o trybie rozpatrywania spraw przez organy arbitrażu.

W dniu 17 sierpnia 1960 r. Rada Ministrów ZSRR wydała rozporządzenie o Arbitrażu Państwowym przy Radzie Ministrów ZSRR.

Arbitraż Państwowy przy Radzie Ministrów ZSRR powołany jest do

rozstrzygnięcia największych i najpoważniejszych sporów pomiędzy przedsiębiorstwami, organizacjami i instytucjami bądź podległych różnym republikom radzieckim bądź zależnych od Związku SSR, mianowicie gdy przedmiotem sporu jest dostawa na sumę przewyższającą dziesięć milionów rubli, a w innych wypadkach — gdy wartość przedmiotu sporu przekracza sto tysięcy rubli.

Rozstrzygnięcie tych sporów może być jednak powierzone arbitrażowi państwowemu w republice związkowej, jeżeli strony mają siedzibę na terytorium danej republiki.

Rozporządzenie o Arbitrażu Państwowym przewiduje również możliwość poddania sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego, którego członków wybierają strony.

Naczelný Arbitr Arbitrażu Państwowego przy Radzie Ministrów ZSRR i jego zastępca mogą wstrzymać wykonanie orzeczeń powziętych przez organy arbitrażu państwowego republik związkowych, gdy orzeczenia takie są sprzeczne z interesem ogólnopaństwowym lub naruszają uprawnione interesy republik radzieckich. W tych wypadkach orzeczenia takie przekazywane są do ponownego rozpatrzenia.

W dniu 3 grudnia 1960 r. Rada Ministrów Federacji Rosyjskiej uchwaliła nową ustawę o arbitrażu państwowym Federacji.

Arbitraż Państwowy Federacji rozstrzyga spory wynikające przy zawieraniu umów, których wartość przekracza 5 milionów rubli, oraz spory z wykonania umów i z innych podstaw przy wartości przedmiotu sporu ponad 50 000 rb., w których stronami są przedsiębiorstwa, organizacje i instytucje podległe RSFRR lub jedną ze stron są przedsiębiorstwa, organizacje i instytucje podległe władzom RSFRR lub władzom republikańskim, krajowym, obwodowym i miejskim (Moskwy i Leningu).

Przewidziane jest także rozstrzygnięcie sporów gospodarczych przez sąd polubowny.

O istotnych brakach w pracy przedsiębiorstw, organizacji i instytucji zawiadamiani są kierownicy hierarchicznie wyższych organów, jak również organizacje społeczne w celu podjęcia odpowiednich kroków, a w razie konieczności — w celu pociągnięcia winnych do odpowiedzialności dyscyplinarnej lub zastosowania kary pieniężnej. W wypadku powtarzającego się niewykonywania — bez usprawiedliwionych powodów — planów i zadań oraz w wypadku dokonania dostawy produkcji złej jakości lub niekompletnej, zebrane materiały przesyła się prokuratorowi w celu rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności karnej.

Arbitraż Państwowy przy Radzie Ministrów RSFRR ma prawo wszczęcia sprawy z własnej inicjatywy w razie posiadania danych stwierdzających naruszenie przez przedsiębiorstwo, organizacje i instytucje dy-

scypliny w zakresie umów planowych i zasad rozrachunku gospodarczego.

Ściągane w tych wypadkach kary umowne i grzywny są wpłacane bądź na budżet związkowy, bądź na rachunek tych przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, w których interesie wszczęta została sprawa.

Do uprawnień Głównego Arbitra lub jego zastępcy należy kontrola orzeczeń wydanych przez arbitraż państwowy przy Radzie Ministrów RSFRR, jak również przez arbitraże przy radach ministrów republik autonomicznych i komitetów wykonawczych rad delegatów krajowych, obwodowych i miejskich (m. Moskwy i Leningradu). W razie potrzeby orzeczenia te są bądź zmieniane, bądź uchylane i przekazywane do ponownego rozpoznania, bądź też umarzane.

W wypadkach koniecznych rozpoznanie spraw odbywa się z udziałem uprawnionych przedstawicieli stron. Ponowne rozpatrywanie orzeczeń odbywa się, gdy zachodzi po temu potrzeba, z udziałem przedstawicieli stron.

Przy Arbitrażu Państwowym przy Radzie Ministrów RSFRR tworzy się kolegium w składzie Głównego Arbitra jako przewodniczącego, jego zastępcy i kierowniczych pracowników arbitrażu. Skład kolegium podlega zatwierdzeniu przez Radę Ministrów RSFRR na wniosek Głównego Arbitra.

Kolegium rozpatruje na swych posiedzeniach zagadnienia związane z wykonywaniem rozporządzeń i zarządzeń Rady Ministrów ZSRR i Rady Ministrów RSFRR w sprawach dostaw, jakości i kompletności produkcji, rozpatruje projekty szczególnych warunków dostaw i sprawozdania arbitrów państwowych, ocenia rezultaty pracy arbitrów państwowych i resortowych RSFRR, jak również podstawowe zagadnienia organizacji pracy arbitrów i praktyki arbitrażowej. Orzeczenia kolegium są wprowadzane w życie zarządzeniami wydawanymi przez Głównego Arbitra Arbitrażu Państwowego przy RSFRR.

W dniu 3 grudnia 1960 r. zostało również zatwierdzone rozporządzenie o arbitrażu państwowym przy radach ministrów republik autonomicznych oraz komitetach wykonawczych rad delegatów krajowych, obwodowych i miejskich (m. Moskwy i Leningradu).

Podstawowe zadania tych arbitraży odpowiadają całkowicie zadaniom Arbitrażu Państwowego przy Radzie Ministrów RSFRR.

Rozstrzygają one spory majątkowe bez ograniczenia sumy stanowiącej wartość umowy lub pozwu, spory zaś wynikające przy zawieraniu umów — na sumę nie przekraczającą 5 milionów rubli, a spory wynikające z wykonania umów i z innych podstaw — na sumę nie przekraczającą 50 000 rubli. Dopuszczalne jest także rozstrzyganie sporów przez sądy polubowne, wybierane w tym celu przez strony.

Arbitraże powyższe składają — według właściwości — radom ministrów republik autonomicznych oraz komitetom wykonawczym krajowych, obwodowych i miejskich rad sprawozdania o najbardziej poważnych naruszeniach dyscypliny państwowej i przepisów o jakości i kompletności produkcji oraz o innych faktach naruszenia praworządności socjalistycznej w działalności gospodarczej, ujawnionych przy rozpoznawaniu spraw. Mogą one również wszczynać sprawy z własnej inicjatywy.

Tryb rozpatrywania spraw i reagowanie na braki ujawnione w pracy przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, jak również tryb sprawdzania prawidłowości orzeczeń i ich rewizji są analogiczne do tych, jakie są stosowane przez Arbitraż Państwowy przy Radzie Ministrów RSFR.

W ten sposób, w nowych warunkach ekonomicznych został zorganizowany Arbitraż Państwowy w Federacji Rosyjskiej.